

АКТУАЛЬНЕ НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ З ПИТАНЬ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ СУДОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ¹

Л. МОСКВИЧ

*доктор юридичних наук, доцент,
професор кафедри організації судових
та правоохоронних органів
(Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого)*

В. СЕРДЮК

*доктор юридичних наук, професор,
заступник керівника апарату
Вищого спеціалізованого суду України
з розгляду цивільних і кримінальних справ*

Нині юридична освіта в Україні повинна бути спрямована на підготовку сучасного покоління юристів, орієнтованих на утвердження загальнолюдських, гуманістичних цінностей демократичного суспільства, ідей соціальної справедливості. За сучасних умов вони покликані виконувати не лише суто інструментальні функції із юридичного супроводу цивільних, кримінальних, господарських та адміністративних справ, а й перейматися нагальними суспільними проблемами і всіма законними засобами сприяти їх ефективному вирішенню. Нові підходи до формування змісту юридичної освіти мають сприяти подоланню тих негативних тенденцій, що призводять до втрати професіоналізму, послаблення традиційної ролі юриста як незалежного консультанта, медіатора, підвищення рівня недовіри суспільства до нього, зниження якості правового захисту людини в суді та ін. Адже сучасна юри-

дична освіта має гарантувати випускнику його конкурентоспроможність у сфері професійної діяльності в умовах тих змін, що відбуваються нині: змінюються структура суспільства, система цінностей та ставлення до них, а також роль юриста та вимоги до рівня його професіоналізму. Важливу роль у цьому відіграє навчальна література, до якої, безсумнівно, належить рецензований підручник «Судоустрій України», підготовлений кафедрою правосуддя юридичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Крім того, слід зауважити, що Україна обрала шлях створення громадянського суспільства, дотримуючись загальноприйнятих у світовому співтоваристві норм і стандартів щодо прав і свобод громадян, відроджуючи історичні та національні традиції. Основним напрямом реформування правової системи нашої країни стали спроби переосмислити та вдосконали-

¹ *Судоустрій України* : підручник / за ред. М. А. Погорецького, О. Г. Яновської. — К.: Юрінком Інтер, 2015. — 344 с.

ти судову гілку влади. Адже гуманістичне спрямування правовідносин у сфері судочинства призвело до розуміння необхідності нормативного врегулювання змагальної системи правосуддя з її розвинутими суспільними інститутами захисту прав людини, які характерні саме для правової держави. Оновлення національного законодавства відповідно до поставлених завдань обумовлює необхідність забезпечення навчального процесу у вищих навчальних закладах юридичного спрямування такими навчальними виданнями, які б відповідали чинному законодавству України та, одночасно, відтворювали міжнародні правові стандарти організації та функціонування судової гілки влади. Необхідним є виховання у майбутніх правознавців розуміння того, що діяльність суду з розгляду і вирішення справ за своєю суттю визнається правосуддям лише за умови, що вона відповідає вимогам справедливості і забезпечує ефективне поновлення особи в правах та захист її законних інтересів. Для виконання таких соціально значущих завдань юрист повинен мати не тільки системні та глибокі знання права й уміння та навички його практичного застосування, а й бути взірцем дотримання системи моральних принципів, загальнолюдських та гуманістичних цінностей демократичного суспільства, законослухняності.

З огляду на це, знаковим можна вважати створення цього навчального видання у період демократичних перетворень у державі, які мають на меті відродити національну правову систему, яка визнає загальнолюдські цінності, права і свободи громадян пріоритетними. Саме тому підручник «Судоустрій України» є актуальним та своєчасним. Адже особливе місце в захисті прав і свобод громадян посідає суд. Видання знайомить читача з основними принциповими змінами,

що торкнулися не лише загальних засад організації та функціонування судової системи в цілому, вони також змінили основні наукові та практичні підходи до питань, пов'язаних із врегулюванням правового статусу суддів.

Структура навчального видання всебічно та науково обґрунтовано висвітлює програму дисципліни «Судоустрій України». Перш за все автори приділили увагу таким основним категоріям, як поняття, предмет, система, правові джерела та основні категорії навчальної дисципліни «Судоустрій України». Значне місце в підручнику займає характеристика принципів організації і діяльності судів, яка викладена, зокрема, з урахуванням судової практики Європейського суду з прав людини. Необхідно також зазначити, що автори не оминули увагою матеріал, пов'язаний із визначенням правового статусу суддів, народних засідателів та присяжних. В Особливій частині підручника висвітлюються такі питання, як види, мережа, склад, структура, повноваження та організаційне забезпечення місцевих судів, апеляційних судів, вищих спеціалізованих судів, Верховного Суду України та Конституційного Суду України.

Підручник має сприяти комплексному осмисленню шляхів розвитку та вдосконалення вітчизняного судочинства, опануванню теоретичного підґрунтя для практичних дій щодо розроблення і впровадження європейських гуманістичних стандартів організації та функціонування судової гілки влади в Україні. У ньому позиція, відповідно до якої діяльність суду з розгляду і вирішення справ за своєю суттю має визнаватися правосуддям лише за умови, що вона відповідає вимогам справедливості і забезпечує ефективне поновлення особи в правах. Міжнародно-правовою основою здійснення правосуддя є положення міжнародно-правових актів з прав люди-

ни. На підставі цього, треба визнати позитивним широке висвітлення у рецензованому виданні європейських і міжнародних стандартів організації та функціонування судової системи, зокрема у питаннях, що визначають правовий статус суддів, особливості їх добору, притягнення до юридичної відповідальності, здійснення контролю за дотриманням суддями морально-етичних засад професійної суддівської діяльності.

Зміст підручника розкриває всю програму дисципліни із позицій розуміння того, що становлення сильної і незалежної судової влади є обов'язковою умовою побудови в Україні правової держави. Адже Україна як держава, що тільки розбудовує власну модель правової системи, безумовно, має скористатися тим позитивним досвідом, який був набутий протягом століть в інших країнах світу, не забуваючи, що судова система – це одна із підвалин державності. Вона має забезпечити правосуддя для кожної особи у порядку, встановленому Конституцією та законами України.

Необхідно також зазначити, що авторський колектив, правильно визначивши пріоритети, приділив значну увагу основоположним засадам, що виражають сутнісні характеристики судової системи, тобто визначенню системи принципів, які характеризують судову систему як складне соціально-правове явище.

Позитивною рисою підручника є представлені у ньому питання та завдання, які пропонуються до вирішення студентам. Підручник також містить основні поняття та визначення із дисципліни, список рекомендованих нормативних актів та наукової літератури, як до всіх тем курсу, так і до кожної окремо.

Викладений авторами матеріал не лише передає читачеві необхідну інформацію, а й вчить правильно тлу-

мачити і застосовувати норми міжнародного та національного законодавства, самостійно поповнювати і поглиблювати свої знання, обґрунтовувати й відстоювати свою правову позицію, захищати права, свободи і законні інтереси громадян, юридичних осіб, інтереси держави і суспільства. При викладенні матеріалу автори застосували такі методи пізнання, як діалектичний, порівняльно-історичний, системно-структурний, статистичний, формально-логічний, порівняльно-правовий, конкретно-соціологічний та деякі інші.

Використання цього підручника у навчальному процесі надасть можливість вирішити такі актуальні для української системи освіти питання, як підвищення якості самостійної роботи студентів та слухачів, забезпечення ефективної системи перевірки засвоєння знань із навчальних дисциплін, присвячених вивченню особливостей організації та функціонування судової системи в Україні.

Для студентів, які вивчають дисципліну, дуже важливо, щоб у відповідних навчальних підручниках матеріал було викладено з урахуванням сучасних (чинних) нормативно-правових актів, а також усіх змін і доповнень до них. Цьому запиту рецензований підручник відповідає повністю. При цьому в переліку рекомендованих нормативно-правових актів та наукових джерел знайшли системне відображення як новації, що відбулися у чинному законодавстві України, так і новітні наукові підходи до розуміння значення та повноважень таких органів, як Вища рада юстиції, Вища кваліфікаційна комісія суддів, Державна судова адміністрація, органи суддівського самоврядування.

Автори пропонують не лише науково обґрунтовані дефініції найважливіших понять курсу, а й логічно виважену систематизацію матеріалу у вигляді схем і таблиць, що повинно сприяти

кращому засвоєнню основних понять дисципліни.

Враховуючи той факт, що забезпечення правової захищеності громадян шляхом удосконалення законодавства у галузі прав і свобод людини та забезпечення ефективного функціонування правової системи держави за умови дотримання законів усіма фізичними

та юридичними особами має стати провідним завданням під час реформування і вдосконалення судової системи в Україні, можна із впевненістю сказати, що це наукове видання розраховане не тільки для студентів та викладачів вищих навчальних закладів юридичного спрямування, а й юристів та широке коло зацікавлених читачів.

Пропонується підручник:

Судоустрій України: підручник / за ред. М. А. Погорецького, О. Г. Яновської. — К.: Юрінком Інтер, 2015. — 344 с.

Цей підручник є навчальним виданням з курсу «Судоустрій України», в якому розглядаються: поняття, предмет, система, правові джерела та основні категорії навчальної дисципліни «Судоустрій України»; принципи організації і діяльності судів; система судів України та статус суддів, народних засідателів та присяжних; статус, завдання і повноваження Вищої кваліфікаційної комісії суддів України та Вищої ради юстиції; поняття і завдання суддівського самоврядування; особливості забезпечення діяльності судів; види, мережа, склад і повноваження місцевих судів, апеляційних судів, вищих спеціалізованих судів, Верховного Суду України та Конституційного Суду України. У підручнику крім викладення основних тем навчальної дисципліни містяться також питання та завдання для самоперевірки, тематичний покажчик основних термінів курсу, література до кожної теми та загальний перелік рекомендованих нормативних актів і спеціальних наукових джерел.

Розрахований на студентів і викладачів юридичних факультетів вищих навчальних закладів, працівників правоохоронних органів, прокуратури та суду, кандидатів на посаду судді, адвокатів, інших фахівців у галузі права.

